

Bacheloroppgave

ADM650 Jus og administrasjon

Norges arbeid mot korrupsjon - En gjennomgang av ulike tiltak og bidrag.

Lisa-Mari Hegdal Hoem

Totalt antall sider inkludert forsiden: 40

Molde, 23.05.2018

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none"> • ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands. • ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt. • ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt. • har alle referansene oppgitt i litteraturlisten. • ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Odd Anders Bøyum-Folkeseth

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

ja nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 23.05.2018

Forord

Denne bacheloroppgaven er skrevet i forbindelse med det tredje og avsluttende året av min utdannelse ved Høgskolen i Molde, Bachelor i Jus og Administrasjon 2015-2018.

Arbeidet med denne oppgaven har tidvis vært krevende. Jeg har valgt å gå i dybden av et tema som jeg på forhånd hadde begrenset kunnskap om. Noe som har vært både spennende og utfordrende, men ikke minst lærerikt.

Temaet ser jeg på som ganske aktuelt i dagens nyhetsbilde, og ønsket mitt er å belyse noen av de ulike tiltakene Norge har tatt for å bidra i kampen mot korrupsjon, og som mange kanskje ikke tillegger så mye tanker ellers i hverdagen.

En stor takk vil rettes til veilederen min, Odd Anders Bøyum-Folkeseth for konstruktiv kritikk, høy tilgjengelighet, interessante innspill og god tålmodighet. Noe som har hjulpet meg gjennom denne skriveprosessen.

Jeg vil også rette en takk til min familie, singelveien kollektiv og ellers mine nærmeste for støtten jeg har fått i forbindelse med de siste tre årene.

Tusen Takk!

Molde, Mai 2018.

Sammendrag

I denne oppgaven ser jeg nærmere på emnet korrupsjon, konsekvenser dette kan ha for et samfunn og ulike tiltak som er satt i gang for å begrense og avskaffe korrupsjonshandlinger. Oppgaven er delt inn i tre hoveddeler:

Den første delen består av teori knyttet til korrupsjon. Her går oppgaven først inn på hva korrupsjon er, det drøftes så ulike former for korrupsjon og ulike grunner til at korrupsjon oppstår, før det rundes av med viktigheten av å bekjempe korrupsjon.

Den andre delen tar for seg noen av de viktigste konvensjonene om korrupsjon som Norge har sluttet seg til. Oppgaven legger opp til en kort gjennomgang av de fire viktigste konvensjonene, hvor noen av artiklene i disse er tolket og nevnt. Tilslutt nevner denne delen noen ulike nettverk og samarbeid som Norge bidrar i eller til, for å hjelpe til i kampen mot korrupsjon.

Den tredje delen tar for seg Norges korrupsjonslovgivning. Her er det forsøkt å finne frem til noen av de mest relevante lovene som omhandler temaet. De ulike lovene er delvis tolket og drøftet, for å forsøke å trekke frem hvor de ulike grensene går. Her ser man også at man finner igjen noen av de ulike artiklene i konvensjonene, som er tatt inn i det norske lovverket.

Til slutt prøver jeg å trekke enkelte slutninger om de ulike tiltakene Norge har tatt og bidratt med i kampen mot korrupsjon, med utgangspunkt i korrupsjonsteori og en tolkning av de ulike lovreglene.

Innhold

1.0	Innledning	1
1.1	Bakgrunn for valg av tema	1
1.2	Problemstilling	2
1.3	Avgrensninger	2
1.4	Begrepsavklaringer.....	2
2.0	Metode	3
2.1	Dokumentanalyse.....	4
2.2	Styrker og svakheter ved dokumentanalyse	4
2.3	Juridisk metode	5
3.0	Korrupsjon	6
3.1	Hva er korrupsjon?	6
3.2	Ulike typer korrupsjon	7
3.3	Hvorfor oppstår korrupsjon?	10
3.3.1	Makt og posisjon.....	10
3.3.2	Inntekt.....	11
3.3.3	Risiko for oppdagelse og straff.....	11
3.4	Hvorfor bekjempe korrupsjon?	12
4.0	Internasjonale konvensjoner	13
4.1	FN-KONVENSJONEN	14
4.1.1	Oppbygning av FN-konvensjonen	14
4.2	Anti-korrupsjonsarbeidet i OECD.....	16
4.3	Europarådets konvensjoner mot korrupsjon	17
4.3.1	Sivilrettslig konvensjon mot korrupsjon.....	17
4.3.2	Strafferettslig konvensjon mot korrupsjon	18
4.4	EITI - Extractive Industries Transparency Initiative	18
4.5	Tilbakeføring av midler: StAR-initiativet.....	19
4.6	Korrupsjonsjegernetverket.....	19
5.0	Norsk Korrupsjonslovgivning	19
5.1	Straffeloven	19
5.1.1	Utilbørighetsvurderingen:	21
5.1.2	Foretaksstraff	22

5.1.3	Skyldkrav og straff.....	23
5.2	Skattelovens korrupsjonsbestemmelse	23
5.3	Arbeidsmiljøloven	25
5.4	Skadeserstatningsloven	25
5.5	Anskaffelsesloven	25
6.0	Konklusjon:.....	25
7.0	Referanseliste	27

1.0 Innledning.

1.1 Bakgrunn for valg av tema.

Prosessen med å skrive denne oppgaven startet med å finne et tema som jeg gjerne ville dykke dypere i. Det var viktig for min del å velge et tema som jeg selv finner spennende og som jeg ønsket å skrive mer om. Gjennom disse tre årene er det juss delen av studiet som klart har fengst meg mest. Som valgfag 4. semester hadde jeg rettslære. Et fag med mange spennende temaer, blant annet økonomisk kriminalitet. Dette var et tema jeg ønsket å lære mer om, og valgte på bakgrunn av det økonomisk kriminalitet som overordnet tema for denne oppgaven.

Korrupsjon er et begrep som kastes mye rundt i den daglige tale. Man bruker begrepet i ulike sammenhenger, men få av mine venner jeg har snakket med om oppgaven er helt sikker på hva det å være korrupt eller hva å begå korrupsjon egentlig handler om.

Korrupsjon er også et dagsaktuelt tema ikke bare i Norge, men i verden generelt. Det snakkes mye om korrupsjon i media verden over, og man hører eller leser gjerne om selskaper eller personer som etterforskes og dømmes for korrupsjon. Derfor har jeg som hovedtema for denne oppgaven valgt å skrive om korrupsjon.

Stortinget vedtok i 2003 nye lovregler om korrupsjon og bestikkelser, blant annet for å følge opp det internasjonale samarbeidet om strengere og mer ensartede rettsregler. Korrupsjon er et globalt problem, med betydelige samfunnsmessige skadevirkninger. Det utgjør ikke bare en trussel mot rettsstaten, men også mot demokratiske prosesser, menneskerettigheter og sosial rettferdighet. Den 2. januar 2018 valgte den Bulgarske presidenten Rumen Radev å nedlegge veto mot en ny lov mot korrupsjon. Begrunnelsen var at loven ikke var effektiv nok. Dette pirret min nysgjerrighet. Hvor stor effekt kan man egentlig forvente seg av en slik lov? Og hvor effektiv er alle disse antikorrupsjonstiltakene som man slutter seg til?

Korrupsjon går over landegrensene, noe som gjør dette til et globalt verdensproblem som bør og må bekjempes i fellesskap både på nasjonalt og internasjonalt nivå. Men før man kan bidra på den internasjonale planet, er man nødt å ha ulike tiltak på plass nasjonalt.

1.2 Problemstilling

Jeg har valgt følgende problemstilling:

'' Hvilke korrupsjonsforebyggende tiltak har Norge iverksatt, og hvordan bidrar disse til å forebygge korrupsjon?

1.3 Avgrensninger

Dette er et stort og komplekst tema, og problemstillingen er noe vid. For å holde meg innenfor rammene til oppgaven er det nødvendig med en del avgrensninger. Jeg vil som følge av dette ikke gå dypt inn i de internasjonale konvensjonene som omhandler korrupsjon. Jeg vil nevne noen av de ulike konvensjonene Norge har forpliktet seg til, og kort nevne de viktigste punktene fra disse.

Oppgaven vil ikke omhandle andre land sine korrupsjonslovgivninger, og heller ikke hvilke forpliktelser de har internasjonalt. Dette er ikke fordi det er uvesentlig, men fordi det i hovedsak berører det internasjonale samarbeidet, og ikke direkte min problemstilling. Fokuset vil ligge nasjonalt, og dermed på ulike tiltak og bidrag Norge har tatt og iverksatt for å hindre og forebygge korrupsjon på nasjonalt og internasjonalt plan.

For å holde meg innenfor rammene er det også nødvendig å avgrense oppgaven ytterligere. Oppgaven vil derfor ikke gå nærmere inn på blant annet UK Bribery Act, som i hovedsak stiller et indirekte krav til at virksomheter skal ha solide forebyggende tiltak mot korrupsjon på plass. Foretak som ikke har dette i orden, vil kunne bli strafferettslig ansvarlig for korrupsjon begått på vegne av selskapet av ansatte, datterselskaper og andre. Avhengig av ulike konkrete omstendigheter kan denne loven få anvendelse på norske foretak som for eksempel har filial, datterselskap eller bedriver en viss aktivitet i UK. Det er ikke noe vilkår at gjerningspersonen er tilknyttet UK, noe som i hovedsak innebærer at det er irrelevant hvor i verden den korruperte handlingen utføres (PwC Norge).

1.4 Begrepsavklaringer

Før jeg går videre med oppgaven ønsker jeg å presentere tre begreper som går igjen gjennom oppgaven. Dette for å oppnå en felles oppfatning av hva de ulike begrepene dreier seg om, og hva som menes med disse begrepene i denne konteksten.

Rettslig standard:

Rettslige standarder er en mye benyttet lovgivningsteknikk. Begrepet er en rettsregel som viser til normer som ikke inngår i lovbestemmelsen, for eksempel av moralsk, samfunnsmessig eller forretningsmessig karakter. Rettsregelen må derfor tolkes i lys av de normene i samfunnet som gjelder på det tidspunktet og på det aktuelle området. Innholdet i en slik lovbestemmelse kan derfor gå gjennom omfattende endringer over tid, uten av selve ordlyden endres (Bakko 2015).

Offentlig tjenestemann:

Forvaltningsloven definerer en offentlig tjenestemann som en embetsmann eller annen som er ansatt i statens eller en kommunes tjeneste, jf. § 2 d). Det er også denne definisjonen som legges til grunn når begrepet brukes i oppgaven.

Foretak:

Med foretak menes selskap, samvirkeforetak, forening eller annen sammenslutning, enkeltpersonforetak, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet, jf. strl.²⁰⁰⁵ § 27.

2.0 Metode.

Jacobsen (2015) beskriver metode som ulike måter å tilnærme seg virkeligheten på. Ved bruk av metode forsøker man å samle inn empiri, såkalte data om virkeligheten, på en så god måte som mulig. Uavhengig av hva slags empiri det er tale om, bør den i følge Jacobsen (2015:16) tilfredsstillende to krav; den må være valid og reliabel. Med dette mener han at data som samles inn må frembringe gyldig og pålitelig kunnskap om virkeligheten. Dermed brukes metode som hjelpemiddel når vi skal gi en så riktig beskrivelse av virkeligheten som mulig, fordi metoden tvinger oss innom spesielle faser ved gjennomførelsen av en undersøkelse (Jacobsen 2015: 15-17).

Det som kan bli en utfordring med denne oppgaven er at korrupsjon i hovedsak er noe som utspiller seg i det skjulte. Det er problematisk å måle noe som av natur er hemmelig, og dermed også vanskelig å avdekke hvor gode effekter de ulike tiltakene har hatt. Derfor er det viktig å se på de ulike kildene med et kritisk blikk, da det kan forekomme ufullstendig informasjon. Denne oppgaven vil først og fremst basere seg på en analyse av dokumenter, med andre ord en kvalitativ, deskriptiv metode. Jeg ønsker også å gå inn å se på noen av de

tiltakene som er gjort, for å forsøke å finne ut om det er noen synlig effekt av disse. Oppgaven får derfor et tverrfaglig element ved at jeg også må benytte meg av juridisk metode, på bakgrunn av dette vil den bestå av både deskriptive og normative elementer.

2.1 Dokumentanalyse

I denne oppgaven vil jeg blant annet benytte meg av dokumentanalyse som er basert på en kvalitativ undersøkelsesmetode. Metoden som benyttes vil være en dokumentanalyse av sekundærdata, altså data som andre allerede har samlet inn. Jacobsen (2015) trekker frem tre situasjoner hvor det vil være spesielt godt egnet å benytte seg av dokumentanalyse. For det første er det godt egnet i tilfeller hvor det vil være vanskelig å samle inn informasjon direkte fra selve kilden, for det andre kan den brukes til å se hva mennesker faktisk har sagt og gjort og/eller når vi ønsker synspunkter på- eller en fortolkning av en hendelse. Forskere kan benytte seg av offentlige dokumenter, nettsider, blogger, årsrapporter for en bedrift, politiske selvbiografier, aviser mv. (Jacobsen 2015:170).

I denne oppgaven har jeg for det meste benyttet meg av kilder i skriftlig form. Det vil si artikler, dokumenter, aviser, nettsider mv. Det viktigste med en slik form for undersøkelse vil være hvilke kilder man velger ut, og igjen troverdigheten hver enkelt kilde gir.

2.2 Styrker og svakheter ved dokumentanalyse

Som nevnt ovenfor benytter man seg altså av sekundærdata ved dokumentanalyse. Dette innebærer at man må hente data fra kilder som er produsert av andre enn forskeren selv, og gjerne med tanke på å besvare andre problemstillinger enn den forskeren ønsker å besvare. Man ser derfor ofte at sekundærdata er skreddersydd til det formålet den opprinnelige datainnsamleren hadde, noe som legger en begrensning på hva andre forskere kan få ut av det samme datamaterialet. Samtidig ser man ofte at sekundærdata er manipulert for å passe den opprinnelige datainnsamlerens behov, og man får på bakgrunn av dette ofte presentert allerede ferdig transformerte data i stedet for rådata (Jacobsen 2015:171).

Det grunnleggende spørsmålet i alle dokumentundersøkelser er dermed knyttet til i hvilken grad vi kan stole på kildene, det vil si den eller de som har produsert dokumentet. De fleste

kildene som brukes i denne oppgaven er dokumenter og artikler hentet fra seriøse og kjente nettsider og personer. Samt er mye av den informasjonen som brukes i oppgaven basert på fakta, og dermed også enklere å sammenligne opp mot andre kilder.

Et annet problem som kan oppstå er bruken av data fra ulike tidsperioder. Problemet består i at ulike prinsipper for registrering kan ha endret seg fra tidspunkt til et annet. Dette punktet er verdt å legge seg til merke, selv om det ikke får så alt for stor betydning for denne oppgaven. Likevel er det greit å tenke over at noen av artiklene og dokumentene som er brukt som kilder i denne oppgaven er skrevet rundt den tiden de ulike konvensjonene mot korrupsjon var ganske ferske, og noen til og med før den norske korrupsjonslovgivningen ble revidert. Dermed er det viktig å sjekke at fakta i disse kildene er i tråd med gjeldende regelverk.

Til slutt nevner Jacobsen at dokumentundersøkelser baserer seg på informasjon som er lite spontan. Det at informasjonen er skriftlig, gjør den mer reflektert og gjennomtenkt. Dette kan være både en styrke og en svakhet, det hele bærer i teorien ut i hvilken kilde det er tale om.

2.3 Juridisk metode

Juridisk metode er læren om hvordan man går frem for å fastlegge innholdet av rettsregler og løse konkrete rettsspørsmål. Gjennom den juridiske metoden undersøkes forskjellige rettskildefaktorer. Rettskildefaktorer er grunnlaget for all rettsanvendelse i samfunnet. Relevante rettskilder er blant annet lovtekster, lovforarbeider, rettspraksis, praksis fra andre myndigheter, sedvane, juridisk teori, internasjonal rett m.m.

Enhver tekst er gjenstand for tolkning. Formålet med tolkning av de ulike konvensjonene er å bestemme partenes gjensidige rettigheter og plikter ut ifra den aktuelle konvensjonen. Hovedregelen er at konvensjoner skal tolkes i god tro, i henhold til en alminnelig språklig forståelse, i deres kontekst, og i lys av konvensjonens gjenstand og formål, jf. Wien-konvensjonens artikkel 31. Denne oppgaven tar kun for seg en generell tolkning av de viktigste artiklene i de ulike konvensjonene som er aktuell for oppgaven.

Når det kommer til lovtekster kan de være både tvetydig og upresis, og det blir derfor nødvendig å tolke de ulike lovene for å komme frem til gjeldende rett. Etter at relevant rettsregel er funnet, må det tas stilling til hvordan den skal brukes. Dette gjøres gjennom blant annet tolkning av ordlyden. Her vil det også være nødvendig å bringe inn andre rettskilder i tolkningen. Eksempelvis har jeg benyttet meg av juridisk litteratur, hvor jeg i hovedsak har anvendt Lov og rett for næringslivet 23. utgave fra 2016 og Tina Søreides bok om korrupsjon.

3.0 Korrupsjon.

I denne delen av oppgaven vil jeg se nærmere på hva korrupsjon er. Jeg forsøker først å definere begrepet korrupsjon, før jeg går over på ulike typer korrupsjon. Her forsøker jeg å skille mellom noen former for korrupsjon man kan stå overfor som enkeltperson eller som samfunn. Videre går jeg inn på mulige grunner til at korrupsjon oppstår, og prøver å sette dette i en sammenheng, før jeg runder av med hvorfor det er så viktig å bekjempe korrupsjon.

3.1 Hva er korrupsjon?

Ordet korrupsjon stammer fra det latinske ordet *corrumpere*, som betyr forråtnelse. En korrupt person er, etter den latinske opprinnelsen av ordet, en som mangler morals integritet (Språkrådet 2017).

Korrupsjon er et mangetydig begrep, derfor eksisterer det ikke noen konkret allmenngyldig definisjon av korrupsjonsbegrepet. Imidlertid later det å være enighet om at begrepet refererer til personer som misbruker myndighet som de har i kraft av sin stilling i en organisasjon til å oppnå en fordel i privatlivet. Forklart på en annen måte kan man si at en person som forsøker å bestikke en offentlig ansatt for å oppnå en fordel som de i utgangspunktet ikke har krav på, og den ansatte velger å beholde eller benytte seg av denne bestikkelsen til eget eller venners forbruk, er det å definere som korrupsjon i de aller fleste tilfeller innen det rettslige systemet. Slike avtaler er som oftest vanskelig å avdekke da både det å gi og motta en slik fordel kan medføre straff, derfor er det sjelden at partene selv melder fra om forholdet.

Majoriteten av den eksisterende litteraturen som tar for seg korrupsjon fokuserer på korrupsjon innen den offentlige sektor, det har imidlertid også blitt ett større fokus på korrupsjon innen den private sektor. Næringslivets Hovedorganisasjon i Norge har definert korrupsjon som å bestikke eller motta bestikkelser i form av penger, gaver eller tjenester for at en person skal gi en annen person fordeler uten om reglene. Både den som gir og mottar en slik fordel er korrupt. Dette gjelder likt for både offentlig og privat sektor.

I Fortalen til Europarådets korrupsjonskonvensjon av 1998 uttales det at «korrupsjon truer rettsstaten, demokratiet og menneskerettighetene, undergraver godt styresett, billighet og sosial rettferdighet, vrir konkurransen, hindrer økonomisk utvikling og utgjør en fare for stabiliteten i demokratiske institusjoner og samfunnets moralske grunnlag» (NOU 2002:22).

3.2 Ulike typer korrupsjon.

Korrupsjon kan blant annet ha konsekvenser for et lands inntektsfordeling, entreprenørskap og investeringsnivå. Det skilles mellom mange ulike typer korrupsjon, men Arvind K. Jain (2001) deler korrupsjon inn i to overordnede grupper; Grand corruption og Petty corruption.

Grand corruption er det man på norsk kan kalle for storkorrupsjon. Transparency International har utviklet en juridisk definisjon av storkorrupsjon for å oppfordre advokater, forskere, lovgivere og andre til å søke måter å øke ansvaret for blant annet høytstående offentlige tjenestemenn og andre som begår korrupsjon som direkte skader deres borgere, og som ofte får gå ustraffet hen.

Storkorrupsjon oppstår når: En offentlig tjenestemann eller annen person frarøver en bestemt sosial gruppe eller en betydelig del av befolkningen i en stat en grunnleggende rettighet; eller forårsaker staten eller et av sine folk et tap som er større enn 100 ganger de årlige minimumsinntektene til folket som et resultat av bestikkelse, underslag eller andre korrupsjonsforbrytelser. I denne kategorien vil man blant annet finne politisk korrupsjon. Politisk korrupsjon kan defineres som en særegen form for korrupsjon, som dreier seg om at offentlig politisk makt, som av ulike grunner har folkelig legitimitet, blir misbrukt til personlig vinning eller til fordel for noen som forvalter politisk makt (Hjellum 2007).

Som folkevalgte er det politikernes oppgave å forvalte våre felles ressurser på best mulig måte, og i samsvar med allmennhetens interesser. Det latinske ordtaket om bukken som ble satt til å passe havresekken kan på mange måter relateres til politisk korrupsjon: En skal ikke gi en oppgave som er av allmenn interesse til noen som bare er opptatt av å mele sin egen kake. Korrupsjon som bærer preg av politisk karakter er som oftest det som vil gi størst konsekvenser for et samfunn, da det i de aller fleste tilfeller vil være tale om store summer som beveger seg. Samtidig er det ikke alltid like enkelt å identifisere denne formen for korrupsjon, og i de tilfellene det blir oppdaget er det gjerne etter at selve handlingen allerede har funnet sted. Det vil alltid være noen segment av et samfunn som tjener på disse handlingene, derfor er også denne formen for korrupsjon ofte vanskelig å avsløre (Jain 2001).

Kampen mot storkorrupsjon må og bør derfor være det internasjonale samfunnets ansvar. For at dette skal være mulig, bør man behandle storkorrupsjon som en internasjonal kriminalitet. Grand corruption vil i motsetning til petty corruption ofte bære større konsekvenser av en enkeltstående handling, da det ofte dreier seg om makt på et høyt nivå. Det kan for eksempel være snakk om personer med legitim makt som misbruker denne. Dette kan skje i form av en lovendring eller lignende til fordel for egen vinning. På denne måten åpner det også opp for at alle lenger ned i systemet følger denne lovendringen.

Petty corruption er den mest utbredte formen for korrupsjon, og dreier seg ofte om bestikkelser og ulike former for ulovlig smøring. Smøring er ikke et juridisk begrep, men det kan defineres som en form for indirekte belønning, hvor ytelsene og gjenytelsene først blir balansert over en lengre tid, samtidig som de normer som brytes, ikke fremgår klart, jf. Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55. Denne typen korrupsjon er mest utbredt i byråkratiet. Byråkratisk korrupsjon befinner seg lenger ned i det politiske systemet og dreier seg i hovedsak om personer som skal håndheve og sette politiske vedtak ut i livet. Med andre ord er det i stor grad tale om kjøp og salg av beslutninger, eller en form for manipulering og utnyttelse av de spilleregler som allerede eksisterer i et samfunn. Typisk kan dette gå ut på at en beslutningstaker reduserer effektiviteten i et system, for deretter å kreve en form for bestikkelse for å få fortgang i saker og prosesser. I de aller fleste tilfeller handler det likevel om at man blir kompensert med en form for bestikkelse hvis man tar en annen

beslutning i en sak enn det man i utgangspunktet ellers ville tatt. Som eksempel på slike hendelser kan vi se på to ulike saker dømt i Nedre Romerike tingrett.

Den første saken dreier seg om en mann som i tingretten ble dømt til betinget fengsel i 6 måneder og en bot på 30.000 kroner for å ha betalt en saksbehandler i DnB NOR 50.000 kroner for å få innvilget en søknad på et utvidet boliglån på 1.000.000 kroner som tidligere hadde blitt avslått av banken fordi mannen ikke hadde tilstrekkelig sikkerhet, jf. TNERO-2010-118350. En konsulent ble i samme tingrett dømt for grov korrupsjon forøvd overfor en offentlig tjenestemann. I forbindelse med behandlingen av et firmas byggesøknad tilbydde konsulenten den kommuneansatte saksbehandleren 14 dagers gratis opphold i en ferieleilighet i Gran Canaria. Hensikten var å oppnå en raskere behandling av byggesøknaden, jf. TNERO-2014-127365. I motsetning til storkorrupsjon vil nok ikke slike saker være direkte skadelig for et samfunn, men blir det mange nok tilfeller av denne typen korrupsjon vil det kunne føre til en økt skjevfordeling, noe som naturligvis også vil være til skade for samfunnet. Personer som først har gjort seg mottakelig for bestikkelser, vil nok også ved en senere anledning kunne være mer tilbøyelig for å motta nye bestikkelser. Derfor er det like viktig å avdekke også de mindre tilfellene av korrupsjon.

Videre kan man skille mellom *aktiv* og *passiv* korrupsjon. Den som bedriver aktiv korrupsjon vil være den som gir eller tilbyr en utilbørlig fordel. Hvis den som befinner seg i andre enden av tilbudet aksepterer eller mottar denne utilbørlige fordel, bedriver de passiv korrupsjon. Videre dekker også passiviteten om man for seg selv eller andre krever en utilbørlig fordel. Dette innebærer at man både som giver og/eller mottaker av en utilbørlig fordel kan siktes for korrupsjon. Det er likevel viktig å bemerke seg at det er kun de utilbørlige fordelene som kan straffes. Det å motta en blomsterbukett som takk for en godt utført arbeid, vil nok mest sannsynlig ikke i noen tilfeller bli ansett som korrupsjon etter en rettslig standard.

De nevnte formene for korrupsjon ovenfor bærer alle preg av å være former for frivillig byttehandel. Hvor noen gir noe den andre ønsker og i retur får noe de selv ønsker, gjerne i form av ulike tjenester. Det finnes imidlertid også påtvungne byttehandler. En påtvunget byttehandel vil som oftest være det man kaller for utpressing. Det betyr i hovedsak at noen ikke får det de har krav på, med mindre de betaler en bestikkelse til den som krever det. Det kan for eksempel være en politibetjent som vinker til siden tilfeldige biler, for så å

påstå at de har kjørt for fort eller brutt noen andre trafikkregler og ikke lar de slippe bot med mindre de betaler en bestikkelse (Søreide 2013).

3.3 Hvorfor oppstår korrupsjon?

Forekomsten av korrupsjon krever at tre elementer eksisterer sammen. For det første må noen ha skjønnsmakt. Definert i stor grad, vil denne makten kunne omfatte myndighet til å utforme forskrifter, samt å administrere reguleringer. For det andre må det være en økonomisk gevinst knyttet til makten. Til slutt må det juridiske rettssystemet gi tilstrekkelig lav sannsynlighet for oppdagelse og/eller vinningen av den korruperte handlingen må være høyere enn det straffen for overtredelsen medfører. De to første elementene kombinert er det som skaper insentiv for korrupsjon og det tredje elementet er det som avskrekker. Dermed vil det hele være et avveiningsspørsmål om lønnsomhet for hver enkelt, hvor man da veier fordelene opp mot mulige sanksjoner (Jain 2001).

3.3.1 Makt og posisjon

Korrupsjon krever fremfor alt at noen har en formell rett til å foreta skjønnsmessige vurderinger ved tildeling av ressurser på et gitt felt. Lovgivere, byråkrater, dommere og den politiske eliten har alle mulighet til å fremme sine egne interesser på bekostning av befolkningen. Dette betyr at de i teorien kan bli enige om å endre en beslutning som vil favorisere noen som er villige til å bestikke dem (Jain 2001).

Det er gjort mange empiriske undersøkelser om blant annet korrupsjonsnivå i ulike land. Det man gjerne ser som gjenganger er at land som sliter med et høyt nivå av korrupsjon, er utviklingsland. Utviklingsland kan defineres som land som har oppnådd en lavere grad av økonomisk og sosial utvikling enn industriland (Leraand 2011). Grunnen til at utviklingsland havner så langt ned på listen kan være mange, men om man ser på de landene som havner nederst på korrupsjonsindeksen fra Transparency International for 2017, ser man at de landene med dårligst ranking også er de som er mest preget av korruperte offentlige tjenester. I land som Somalia kan for eksempel både politi og rettsvesen la seg bestikke. I Somalia har borgerkriger herjet i over 20 år, noe som har ført til fravær av myndighetsstruktur. Fraværende myndighetsstruktur er ikke med å fremme et godt styresett i noen land, dette er med på å gi grobunn for ledere eller personer i mektige

posisjoner til å utnytte sine stillinger. Mektige ledere kan derfor mye enklere dra nytte av en svak byråkratisk forvaltning, et ikke eksisterende eller svakt demokrati og svake kontrollinstitusjoner. Dette resultatet er med på å synliggjøre sammenhengen mellom skjev maktfordeling og korrupsjon.

3.3.2 Inntekt

Penger er makt. Det rår heller ingen tvil om at korrupsjon eksiterer på grunnlag av at noen vil ha mer, enten det gjelder i form av penger, tjenester eller noe annet som gir noen en fordel. Arvind K. Jain (2001) mener lønnsnivå kan være avgjørende når en person står overfor bestikkelser. Han peker på at begrepet rettferdig lønn ser ut til å spille en viktig rolle for å avgjøre om korrupsjon vil bli akseptert av befolkningen. Hvis samfunnet og administrasjonen selv mener at de blir betalt rettferdig lønn for arbeidet de gjør, vil det være lite sympati for en byråkrat eller en politimann som prøver å supplere sin inntekt med bestikkelser. I Norge står man nok ikke overfor samme type problem. Det ville neppe vært akseptabelt om en politibetjent mente han tjente for lite i sin jobb, og derfor valgte å ta imot bestikkelser. Dette understreker blant annet dommen som nylig falt mot Eirik Jensen.

Dette problemet er nok i hovedsak mest utbredt i land med lav økonomisk vekst og mye fattigdom. Problematikken rundt byråkratisk korrupsjon i disse landene kan nok i stor grad forklares med at høyt utdannede sitter igjen med en lav reallønn. Noe som medfører at muligheten for ekstra inntekt gjennom utnyttelse av sin posisjon ofte blir forlokkende, noe som igjen kan forklare hvorfor korrupsjon i offentlige etater er mer utbredt enn i samfunnet forøvrig. Arvind K. Jain (2001) mener at om man skal kunne utrydde korrupsjon helt, må det offentlige lønnsnivået i disse landene som står overfor slike problem være omlag 3-7 ganger høyere enn en gjennomsnittlig industrilønn i det tilsvarende landet. Dette er naturlig nok enklere sagt enn gjort. Skulle man gjennomført lønnsøkning i den grad til alle offentlig ansatte, ville det medført en enorm kostnad for landet

3.3.3 Risiko for oppdagelse og straff

Risiko for å bli oppdaget og straffen som følger er det som for mange er den avskrekkende faktoren for ikke å ta i mot bestikkelser. I dagens moderne samfunn skal det ikke lønne seg

å bedrive korrupsjon, likevel skjer det. Korrupsjon foregår i det skjulte. Det er snakk om hemmelige avtaler og man går ofte langt for å dekke over bestikkelsene som noe annet, derfor er det også tidvis vanskelig å avdekke korrupsjon. Desto mindre risikoen for oppdagelse er, desto større sjanse vil det være for at noen velger å gi eller motta en bestikkelse. I Norge har vi ulike organ opprettet for å etterforske økonomisk kriminalitet som eksempelvis Økokrim. Samtidig er media med å både avdekke og stille spørsmål om klanderverdig opptreden ved ulike saker. Dette gjør at flere og flere som velger å gå veien om korrupsjon, kommer i søkelyset. I Norge er korrupsjon en straffbar handling, og i 2003 ble straffeloven betydelig skjerpet, jf. Strl.²⁰⁰⁵ § 387, §388 og § 389. Strafferammen er bot eller fengsel inntil 10 år. Dette innebærer at norsk lovgivning mot korrupsjon er blant de strengeste i verden (Jusleksikon 2017).

For å sette dette litt i perspektiv kan vi eksempelvis se på Namibia. Det samme året som Norge gjorde disse endringene, vedtok også nasjonalforsamlingen i Namibia en antikorrupsjons lov. To år senere ble det også etablert en egen antikorrupsjonsgruppe. Man var spent på hvilke handlingsrom denne gruppen kom til å få, fordi medlemmene av gruppa ble politisk oppnevnt. Det man i dag kan se er at gruppen med få unntak rettet oppmerksomheten mot det private næringslivet, og gjerne også små saker. Personer med tilknytning til det politiske systemet og politikere fikk slippe unna etterforskning (Wengen 2008-2009).

Dette er med på å underbygge teorien om at land som har en lav strafferamme for korrupsjonshandlinger, samt en relativt lav risiko for oppdagelse, enklere vil kunne vekte fortjenesten av slike handlinger høyere enn risikoen for oppdagelse og straff.

3.4 Hvorfor bekjempe korrupsjon?

Korrupsjon er tyveri av sosiale, politiske og økonomiske goder fra befolkningen, noe som både er skadelig for økonomisk utvikling og samfunnslivet generelt. Korrupsjon er også et av de største hindrene for utviklingen i fattige land (St.meld. nr. 35 (2003–2004)).

Korrupsjon er med på å øke gapet mellom fattig og rik. De resurssterke kan for eksempel betale seg til fordeler som gagner en selv, noe som ofte går på de mindre resurssterke sin bekostning. I noen land kan man for eksempel kjøpe seg plass på ulike studier. Noe som er med å bidra til undertrykkelse av de mindre resurssterke som har lagt ned utallige timer med hardt arbeid for å kunne konkurrere om å komme inn på samme studie, og som ikke

har samme mulighet til å ``betale seg inn``. Dette er med på å øke skjevfordelingen i mange samfunn. Fattige forblir fattige, og rike blir enda rikere. Selskaper kan for eksempel kjøpe seg fri fra miljøkvoter og/eller HMS reguleringer. Andre selskaper som forholder seg til disse reguleringene, og kanskje også må bekoste og foreta ulike endringer for å holde seg innenfor disse reguleringene, vil eksempelvis kunne komme til kort i en anbudskonkurranse mot nettopp det selskapet som har kjøpt seg fri.

I Mumbai og andre steder i India har for eksempel flere bygninger rast sammen de siste årene. I følge ulike nyhetsbyråer skylles blant annet flere av bygningskollapsene dårlige konstruksjoner. Aktivister i områdene mener flere bygningsfirmaer går på akkord med sikkerheten for å spare penger. De mener også at korruperte politikere lar seg kjøpe, for å godta billigere og farligere byggeplaner (Kolstadbråten og Blomkvist 2017).

Man ser at interessen og viktigheten av å bekjempe korrupsjon, bare i løpet av de siste ti årene har økt betraktelig i hele verden. Det internasjonale samfunnet har blitt mer bevisst i forhold til å oppdage, rapportere og avskaffe korrupsjon. Kampen mot korrupsjon bør og må løftes opp på et internasjonalt nivå. Skal man få bukt med problemene er samarbeid på tvers av landegrensene helt nødvendig, men før man kan løfte kampen til et internasjonalt nivå er man helt avhengig at hvert enkelt land gjennomfører ulike tiltak også på nasjonalt nivå. Dette leder over til neste del av oppgaven.

4.0 Internasjonale konvensjoner

Internasjonale organisasjoner som blant annet FN, OECD og Extractives Industries Transparency Initiative (Eiti) spiller en viktig rolle i arbeidet med anti-korrupsjon. I denne delen av oppgaven vil jeg først ta for meg ulike internasjonale konvensjoner som Norge har knyttet seg til og redegjøre for de viktigste prinsippene i disse. Deretter vil jeg kort nevne noen samarbeidsområder Norge er del i, før jeg går over og ser på den nasjonale lovgivningen som tar for seg korrupsjon og bestikkelser.

4.1 FN-KONVENSJONEN

Norge støtter aktivt opp om arbeidet med FN-konvensjonen mot korrupsjon, som satte den første globale standarden for anti-korrupsjonsarbeid. Konvensjonen trådte i kraft desember 2005, og Norge ratifiserte den 29. Juni 2006 (Utenriksdepartementet 2014).

Formålet med FN konvensjonen er:

- (a) Å fremme og styrke tiltak for å forebygge og bekjempe korrupsjon mer effektivt.
- (b) Å fremme, legge til rette for og støtte internasjonalt samarbeid og teknisk bistand til forebygging og bekjempelse av korrupsjon, blant annet ved gjenvinning av eiendeler.
- (c) Å fremme integritet, ansvarlighet og forsvarlig styring av offentlige anliggender og offentlig eiendom.

4.1.1 Oppbygning av FN-konvensjonen

FN-konvensjonen består av tilsammen 8 kapitler, og er meget omfattende med bestemmelser om blant annet forebyggende tiltak, kriminalisering og rettshåndhevelse, internasjonalt samarbeid, tilbakeføring av midler, samt bestemmelser som omhandler bistand og oppfølging av konvensjonen for å sikre at den blir gjennomført i praksis. Grovt sett kan man dele disse inn i 4 ulike hoveddeler.

Forebyggende tiltak omtales i kapittel to i konvensjonen. Her går det frem at hver statspart skal i samsvar med de grunnleggende prinsippene i sitt rettssystem utvikle og gjennomføre eller opprettholde anti-korrupsjonsplaner – og tiltak som fremmer samfunnets deltagelse og reflekterer prinsippene om forsvarlig forvaltning av offentlige saker og eiendom, integritet, åpenhet og ansvarlighet. Hver stat skal sikre at det eksisterer et uavhengig antikorrupsjonsorgan som sikrer gjennomføring og overvåkning av nevnte tiltak, samt som kan bidra med å øke og formidle kunnskap om forebygging av korrupsjon.

Partene skal sørge for å vedta, opprettholde og styrke systemer for rekruttering, ansettelse, forfremmelse og pensjonering av offentlige tjenestemenn. Det bør også opparbeides grunnleggende kriterier for kandidatur til og valg til offentlig stillinger. Man skal på best mulig måte forsøke å vedta, opprettholde og styrke systemer som fremmer åpenhet i

politiske prosesser, forvaltning, rettsvesen og i det private. Videre legges det vekt på viktigheten av å etablere hensiktsmessige innkjøpssystemer basert på åpenhet, konkurranse og objektive kriterier i beslutningsprosesser. Partene skal også i samsvar med de grunnleggende prinsippene i sitt rettssystem;

-Treffe hensiktsmessige tiltak for å fremme åpenhet og ansvarlighet i forvaltningen av de offentlige finanser,

-Avvise fradragsberettigelse av utgifter som utgjør bestikkelse og eventuelt andre utgifter som er pådratt for å fremme korrumpert oppførsel og,

-Utvikle og fremme internasjonalt og globalt samarbeid for å bekjempe hvitvasking av penger.

Kapittel 3 omhandler *kriminalisering og rettshåndhevelse*. Her pålegges partene å kriminalisere en bred skala av handlinger som innebærer korrupsjon. Blant annet bestikkelse av offentlige tjenestemenn, både nasjonalt og utenlands. Underslag, misbruk eller annen avledning av offentlig eller private midler, verdipapirer eller andre verdier som er betrodd en offentlig tjenestemann i kraft av sin stilling skal gjøres straffbart. Hvitvasking av penger, utbytte eller andre verdier som stammer fra kriminalitet skal gjøres straffbart. Samt det å love, tilby eller gi en utilbørlig fordel for å avgi falsk forklaring, eller for å påvirke utøvelsen av vervet til en polititjenestemann, det samme gjelder ved bruk av fysisk makt eller trusler, for å oppnå samme fordel. Videre skal medlemspartene fastsette juridiske personers ansvar ved deltakelse av korrumperte handlinger, og fastsette konsekvenser for forsøk eller medvirkning på å begå slike handlinger. Partene skal også vedta å pålegge forfølgelser som tar hensyn til overtredelsens grovhet, og retningslinjer for anklage, avgjørelser og sanksjoner. Pliktreglene gjelder korrupsjonshandlinger i den offentlige sektor. For privat sektor foreligger en plikt for statene til å vurdere kriminalisering. Hver konvensjonspart skal også vurdere å vedta andre tiltak som måtte være nødvendige for å etablere blant annet påvirkningshandel eller misbruk av funksjoner eller posisjon som man har i kraft av sin stilling som offentlig tjenestemann for egen vinning, som kriminelle handlinger.

Internasjonalt samarbeid fremkommer i kapittel 4. Her pålegges statene å inngå et så bredt samarbeid som mulig når det kommer til blant annet internasjonalt samarbeid,

utlevering, overføring av dømte personer, gjensidig juridisk bistand, overføring av straffesaker, politisamarbeid, felles etterforskning og spesielle etterforskningsmetoder mv.

Tilbakelevering av utbytte behandles i konvensjonens 5. kapittel. I dette kapittelet er det nok artikkel 57, som forplikter statene til et internasjonalt samarbeid for å tilbakelever inndratt utbytte til den staten som er hardest rammet av den begåtte korrupsjonshandlingen, som har størst betydning. Dette er en viktig bestemmelse spesielt for utviklingsland hvor det er blitt begått storkorrupsjon mot den nasjonale velstanden, at de kan få tilbake sårt trengte ressurser. Samtidig er bestemmelsene i kapittel 5 med på å sende et viktig budskap til blant annet korrupte tjenestemenn at det i fremtiden ikke vil bli noe enklere å skjule ulovlig utbytte som stammer fra ulike korrupsjonshandlinger.

4.2 Anti-korrupsjonsarbeidet i OECD

OECD- konvensjonen mot bestikkelser av offentlige utenlandske tjenestemenn har hatt stor betydning for den internasjonale kampen mot korrupsjon. Den har ført til at bestikkelser foretatt av bedrifter eller enkeltpersoner overfor offentlige tjenestemenn i andre land og i internasjonale institusjoner har blitt kriminalisert.

Hver part skal treffe de tiltak som måtte være nødvendige for å fastslå at det er straffbart i henhold til sin lovgivning for enhver person med vilje til å tilby, love eller gi en utilbørlig økonomisk eller annen fordel, enten direkte eller gjennom mellommenn, til en utenlandsk offentlig tjenestemann, med den hensikt at han skal opptre på en annen måte eller avstå fra å handle i forhold til utførelsen av sine offisielle plikter, jf. Artikkel 1 nr. 1.

Hver part skal treffe de tiltak som er nødvendige for å fastslå at medvirkning til, herunder tilskyndelse eller godkjenning av en handling, bestikkelse av utenlandsk offentlig tjenestemann skal være straffbart. Forsøk og sammensvergelse for å bestikke en utenlandsk offentlig tjenestemann skal være straffbare handlinger i samme grad som forsøk og konspirasjon for å bestikke en offentlig tjenestemann fra den parten, jf. Artikkel 1 nr. 2. Hvitvasking av foretatte bestikkelser skal også regnes som en straffbar handling, jf. Konvensjonens artikkel 7.

Norge arbeider blant annet for at korrupsjon blant tjenestemenn i internasjonale organisasjoner skal kriminaliseres på lik linje med offentlige tjenestemenn. Her oppfordres

det blant annet til kriminalisering av slike forhold i nasjonal lovgivning, samt at man jobber med å iverksette ulike tiltak som kan hjelpe til å øke de ulike organisasjoners praksis, bevisstgjøring og kapasitet på dette området. Representanter for OECD har nylig vært i Oslo for å evaluere Norges antikorrupsjonsarbeid. Evalueringen har denne gangen hatt hovedfokus på etterlevelse av OECDs antikorrupsjonskonvensjon, sier førstestatsadvokat Anna Haugmoen Mo i ØKOKRIM. Resultatet fra landbesøket blir publisert i en rapport som skal komme i juni i år (Økokrim 2018).

4.3 Europarådets konvensjoner mot korrupsjon

Europarådet er en mellomstatlig organisasjon hovedsakelig bestående av europeiske medlemsstater. Norge var i 1949 ett av ti land som var med og grunnla Europarådet. De viktigste oppgavene rådet har er å verne om rettsstatsprinsippet, demokratiet og menneskerettighetene. Dette gjør de blant annet gjennom konvensjoner og avtaler. To av konvensjonene rådet har forhandlet frem er blant annet Europarådets sivilrettslige konvensjon mot korrupsjon og Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon

4.3.1 Sivilrettslig konvensjon mot korrupsjon

Formålet til denne konvensjonen går i hovedsak ut på at alle parter skal fastsette i sin nasjonale lovgivning effektive rettsmidler for personer som har lidd skade som følge av korrupsjon, for å gjøre det mulig for dem å forsvare sine rettigheter og interesser, herunder muligheten til å få erstatning for skade, jf. artikkel 1. Det vil si at personer som har lidd skade som følge av korrupsjon, har rett til å gå til søksmål for å få full erstatning for slik skade. Erstatningen kan dekke blant annet materiell skade, tap av fortjeneste og ikke-økonomisk tap, jf. konvensjonens artikkel 3. Videre er det i artikkel 4 satt opp tre kumulative vilkår som må være oppfylt før det kan gis erstatning for skade:

I. Saksøkte har begått eller gitt tillatelse til korrupsjonen, eller unnlatt å treffe rimelig tiltak for å hindre korrupsjonen,

II. saksøkeren har lidd skade, og

III. det er årsakssammenheng mellom korrupsjonen og skaden.

Artikkel 9 pålegger også partene å opprette et vern mot enhver uberettiget sanksjon mot arbeidstakere som har rimelig grunn til å ha mistanke om korrupsjon og som i god tro melder fra om sin mistanke til ansvarlige personer eller myndigheter.

4.3.2 Strafferettslig konvensjon mot korrupsjon

Går i hovedsak ut på at partene skal vedta den lovgivning og andre tiltak som er nødvendig for å fastsette at det etter nasjonal lovgivning er straffbart når det begås forsettlig, direkte eller indirekte, aktiv eller passiv bestikkelse av nasjonale offentlige tjenestemenn, jf. artikkel 2 og 3. Videre omfatter den forbud mot bestikkelse av medlemmer av nasjonale forsamlinger, utenlandske offentlige tjenestemenn, medlemmer av utenlandske offentlige forsamlinger, aktiv og passiv bestikkelse i privat sektor, bestikkelse av tjenestemenn i internasjonale organisasjoner, medlemmer av parlamentariske forsamlinger og dommere og tjenestemenn ved internasjonale domstoler, jf. artikkel 2-11. Påvirkningshandel, hvitvasking, forfalsking av regnskap og medvirkning skal også kriminaliseres i partenes nasjonale lovgivning, jf. artikkel 12-15.

GRECO (Group of States against Corruption) kom i februar 2017 med en rapport angående Norges oppfølging av forslagene fra organets fjerde evalueringsrapport om landet foretatt i juni 2014. I rapporten fra 2014 påpekte GRECO at det generelt er lite korrupsjon i Norges nasjonalforsamling, domstoler og påtalemyndigheter, men la frem syv konkrete forslag til tiltak i det videre arbeidet med å forebygge korrupsjon. I rapporten fra 2017 får Norge kritikk, da kun tre av de syv forslagene til forebyggende tiltak mot korrupsjon er tilstrekkelig oppfulgt mener Europarådets anti-korrupsjonsorgan GRECO (Nettavisen 2017).

4.4 EITI - Extractive Industries Transparency Initiative

Norge har siden 2003 vært pådriver for Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) som var et initiativ fra den tidligere britiske statsminister Tony Blair om å øke åpenheten omkring betalingsstrømmer innenfor petroleums- og gruveindustrien. Norge støtter dette initiativet både politisk og økonomisk, og det internasjonale sekretariatet for EITI har siden 2007 holdt til i Oslo. Norge arbeider også aktivt med å bistå utviklingsland til å implementere EITI gjennom det såkalte Olje for utvikling-programmet. Det man ønsker å oppnå gjennom EITI er blant annet at en større del av inntekter fra naturressursene skal bidra til bedre levevilkår og økonomisk utvikling for befolkningen.

Ved å gjøre betalingsstrømmer mer åpen vil myndigheter kunne stilles til ansvar for hvordan inntektene anvendes. Det forutsetter mindre korrupsjon og bedre styresett (EITI 2010).

4.5 Tilbakeføring av midler: StAR-initiativet

FN-konvensjonen mot korrupsjon pålegger stater å samarbeide om å tilbakeføre stjålne midler. Stolen Asset Recovery Initiative er i hovedsak et samarbeid mellom Verdensbanken og FN, som tar sikte på å hjelpe land, spesielt fattige land, med å få tilbakeført offentlige midler som har blitt underslått og ført ut av landet. Norge støttet dette initiativet og bidrag også her med finansielle midler (NOU 2009:19).

4.6 Korrupsjonsjegernetverket

Korrupsjonsjegernettverket ble etablert i 2005 av den tidligere utenriksminister Hilde Johnsen og Eva Joly. I dag er det Norad som leder nettverket som består av medlemmer fra en titalls land som i all hovedsak kommer fra antikorrupsjonsbyråer, etterforsknings- og påtalemyndigheter. Nettverket ble etablert for å skape en internasjonal møteplass hvor man kan dele erfaringer med hverandre. Deltakerne inviteres inn i nettverket av Norad, og dette gjøres uten godkjenning fra andre myndigheter. Utenriksdepartementet og Norad sørger for tilrettelegging av arbeidet i nettverket på vegne av regjeringen i Norge. Møtene er konfidensielle og nettverket møtes to ganger i løpet av året, hvor minst et av møtene holdes i Norge, som i tillegg både dekker utgiftene og ivaretar sekretariatet for korrupsjonsjegernetverket (Norad 2017).

5.0 Norsk Korrupsjonslovgivning

5.1 Straffeloven

Straffeloven skiller mellom simpel og grov korrupsjon, samt påvirkningshandel. Strl. ²⁰⁰⁵ § 387 omhandler simpel korrupsjon, og setter straff for den som gir eller tilbyr en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av sin stilling, et verv eller oppdrag (Langfeldt et al. 2016).

- Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som

a) *For seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag,*

eller

b) *Gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag.*

Første ledd bokstav a) retter seg mot *passiv korrupsjon*, mens bokstav b) retter seg mot *aktiv korrupsjon*. Ordlyden *krever* i bokstav a) tar sikte på å fange opp situasjoner hvor noen utnytter sin stilling, verv eller posisjon til å presse en annen til å yte fordeler. Det som blir avgjørende er om denne handlingen er egnet til å gi den andre parten inntrykk av at den passive bestikker ønsker å oppnå noe, i form av en utilbørlig fordel for seg selv eller noen andre (Matningsdal 2018).

Ordlyden *mottar* vil få praktisk betydning i tilfeller hvor det på forhånd ikke er fremsatt noe krav eller tilbud. Mottakeren kan på bakgrunn av dette straffes selv om han bare passivt mottar en bestikkelse. Det spiller ingen rolle hvem som tar initiativet til at en fordel ytes, men for den passive bestikker foreligger det ikke fullbyrdet overtredelse før aksepten har kommet frem til motparten. For den aktive bestikker foreligger det fullbyrdet overtredelse allerede ved at tilbudet har kommet til motpartens kunnskap. Alternativet "gir" representerer motstykket til mottar i første ledd bokstav a). Alternativet "tilbyr" kommer til anvendelse både hvor den aktive bestikker tilbyr noen en fordel for å opptre på en bestemt måte, og hvor han eller hun tilbyr noen en fordel som en gjenytelse for en handling eller en unnlattelse som allerede har funnet sted.

Grov korrupsjon reguleres i strl.²⁰⁰⁵ § 388 og straffes med fengsel inntil 10 år.

Medvirkning til grov korrupsjon straffes på samme måte, jf. Strl.²⁰⁰⁵ § 15. Ved avgjørelsen av om korrupsjonen er grov skal det særlig legges vekt på om handlingen

- a) Er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag,
- b) Om den har eller kunne ha hatt til følge betydelig økonomisk fordel,
- c) Om det forelå risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art, og
- d) Om det er registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap.

Som man ser legger § 388 opp til at det skal foretas en helhetsvurdering om korrupsjonshandlingen er grov. Det må foreligge kvalifisert utilbørlig opptreden (Langfeldt et al. 2016).

§ 389. Påvirkningshandel

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som

- a) for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel for å påvirke utøvelsen av en annens stilling, verv eller utføring av oppdrag, eller
- b) gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel for å påvirke utøvelsen av en annens stilling, verv eller utføring av oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.

Første ledd bokstav a retter seg mot den passive påvirkningshandel, mens bokstav b rammer den aktive påvirkningshandel. Begge bestemmelsene i første ledd retter seg på den andre siden mot utilbørlige fordeler som tilbys, kreves, gis eller mottas for å påvirke en *tredjepersons* utføring av sin stilling, sitt verv eller oppdrag. Mottar derimot påvirkningsagenten en utilbørlig fordel anledning *sin egen* stilling, sitt eget verv eller oppdrag, omfattes det av § 387. Denne bestemmelsen går hakket lenger enn Europarådskonvensjonen ved at den også retter seg mot påvirkningshandel mot private aktører.

5.1.1 Utilbørlighetsvurderingen:

Utilbørlighetsvurderingen kan variere fra virksomhetsområde til virksomhetsområde bedrift til bedrift og etat til etat. I denne sammenheng vil det også ha betydning at bestemmelsen både gjelder for det offentlige og det private. Generelt må det legges til grunn at offentlige tjenestemenn er underlagt en strengere norm enn personer som arbeider i privat virksomhet. Formålet med ytelsen står sentralt i vurderingen, kan det bevises at den var ment å påvirke utøvelse av en stilling, et verv eller et oppdrag, vil den normalt være utilbørlig (Ot.prp. nr. 22 (2008-2009)).

Dette er en rettslig standard som regulerer grensen mellom lovlig og ulovlig handling. Det må foreligge et klart klanderverdig forhold for at bestemmelsen skal kunne anvendes. Det

må også foretas en helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle, hvor man blant annet legger vekt på formålet med ytelsen, ytelsens art og fordelens eventuelle økonomiske verdi, samt hvilken grad av åpenhet som foreligger mv.

Høyesterett har tatt stilling til dette i den såkalte Ruter-saken (HR-2014-01779-A). Dommen i Høyesterett er viktig for å fastslå de nedre grenser for hva som er en utilbørlig fordel, og dermed korrupsjon i straffelovens forstand. Høyesterett legger avgjørende vekt på at straffelovens korrupsjonsbestemmelse kun omfatter utilbørlige forhold og at det ligger en ganske sterk fordømmelse i uttrykket utilbørlig. En tidligere driftssjef i Ruter (A) som hadde blitt påspandert tre middager til en verdi av 4454 kroner av en ansatt i Volvo, ble i Oslo tingrett domfelt for korrupsjon. Ved anke ble han imidlertid enstemmig frifunnet av både lagmannsretten og Høyesterett. Høyesterett la til grunn at siktemålet til Volvos representant ikke var å søke å påvirke A i noen konkret sammenheng, og at A ikke hadde noen tanke om at siktemålet var en senere gjenytelse fra As side. Ingen av arrangementene var lagt til eller rundt en forestående anbudskonkurranse, hvor A kunne øve innflytelse. Førstevoterende uttaler at det dermed ikke foreligger noe påvirkningsmoment som i seg selv tilsier at A har opptrådt klanderverdig. Videre legges det til grunn at A ikke skjulte middagene, og at han ikke hadde brutt med Ruters interne etiske retningslinjer. Det vises så til forarbeidende, og uttalelser der om den nedre grense for korrupsjon. Selv offentlige ansatte må kunne akseptere en invitasjon til en konsert, en middag eller liknende betalt av andre enn arbeidsgiver, uten å stå i fare for å bli dømt for korrupsjon. Dette må gjelde selv om arrangementet ikke innebærer noe faglig opplegg. Førstevoterende støtter dette synet, og uttaler at når en fordel ikke er av varig karakter vil det normalt ikke være aktuelt å anvende straffelovens korrupsjonsbestemmelse.

5.1.2 Foretaksstraff.

Når et straffebud er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan foretaket straffes, jf. strl.²⁰⁰⁵ § 27. Ordlyden legger opp til et rent objektivt straffeansvar for foretak, når noen som har handlet på vegne av foretaket har overtrådt en straffebestemmelse.

Ileggelsen av foretaksstraff er en såkalt "kan-regel" og må derfor bero på en helhetsvurdering. Helhetsvurderingen skal blant annet ta hensyn til om det er utvist skyld og graden av skyld, jf. strl.²⁰⁰⁵ § 28. Regelen gjelder likevel slik at foretaket kan straffes selv om ingen enkeltperson har utvist skyld eller oppfylt vilkåret om tilregnelighet, jf.

strl.²⁰⁰⁵ § 20. Straffeansvaret for foretak begrenser seg til handlinger som er begått ´´på vegne av´´ foretaket, og omhandler sjelden eller om aldri straffbare handlinger som ansatte begår ´´på vegne av seg selv´´. En ansatt kan likevel anses å ha handlet ´´på vegne av´´ foretaket, selv om vedkommende har handlet i strid med instruksjer og retningslinjer gitt av selskapet.

For selskaper som opererer i land hvor korrupsjon er utbredt vil det være fornuftig å ha et internt opplegg for å sikre etterlevelse av korrupsjonsreglene. Mange selskaper har etablert etiske retningslinjer som nedfeller selskapenes holdninger til korrupsjon. Om dette etterleves og praktiseres som strengt innad i selskapene, vil man ofte unngå slike situasjoner. Samtidig vil etterhvert korrupte stater som er vant til å bli møtt med velvillighet fra vestlige selskaper til slutt bli nødt til å legge om praksisen sin.

5.1.3 Skyldkrav og straff

For å kunne straffes er det fire vilkår som alle må være oppfylt for å kunne idømme straff. For det første er det krav til at handlingen eller unnlatsen dekkes av et straffebud, altså hjemmel i lov. For det andre må det ikke foreligge noen straffrihetsgrunn som nødverge, nødrett, samtykke m.m. For det tredje må det være utvist skyld som forsett eller uaktsomhet, i henhold til lovens krav er det bare korrupsjonshandlinger som begås forsettlig som er straffbare. Reglene om foretaksstraff kommer til anvendelse i korrupsjonssaker i den grad det er behov for det, jf. Strl.²⁰⁰⁵ §§ 27 og 28. Det fjerde vilkåret går ut på at personen må ha vært tilregnelig i gjerningsøyeblikket. Foreldelse skjer i henhold til hovedregelen i strl.²⁰⁰⁵ § 86.

5.2 Skattelovens korrupsjonsbestemmelse

Skatteloven § 6-22 oppstiller en fradragsnektelse for kostnader til bestikkelse og annen ytelse som er vederlag for urettmessig motytelse, eller som tar sikte på å oppnå en slik motytelse. Ved vurderingen av om det foreligger en akseptabel form for ytelse som gir rett til fradrag, eller en uakseptabel form for påskjønnelse som ikke gir rett til fradrag, må man ta stilling til om motytelsen er «urettmessig» eller ikke. Hvis mottakeren i forhold til den han opptrer på vegne av ikke har rett til å motta en slik ytelse, vil motytelsen være urettmessig, jf. Skatte-ABC emne: Ulovlige inntekter, fradrag for bestikkelser mv.

Videre er motytelsen både urettmessig hvis den strider mot den alminnelige forretningsmoral eller forvaltningsskikk på det stedet motytelsen skjer eller skulle skjedd, og når den strider mot den alminnelige forretningsmoral eller forvaltningsskikk i Norge. Ordlyden urettmessig gir ikke noen direkte forklaring på hva som faller innenfor og hva som faller utenfor. Begrepet urettmessig er en rettslig standard som også er ment å referere til om motytelsen er urettmessig etter den alminnelige forvaltningsskikk eller forretningsmoral, og ikke bare til om motytelsen er ulovlig. Forvaltningsskikk gjelder i hovedsak krav til rettmessig opptreden innen den offentlig forvaltning, mens forretningsmoral omhandler motytelser i næringslivet. Her må man legge den etiske standarden som gjelder for Norge til grunn, selv om transaksjonen skjer utenfor Norge. Det tas ikke hensyn til om det eksisterer en annen forretningsmoral i det landet transaksjonen finner sted. Ved praktiseringen av regelen må en likevel ta hensyn til at legale ordninger for lønn og lojalitetsbånd kan være annerledes i enkelte land enn i Norge, jf. Ot.prp. nr. 76 (1995-96).

Høyesterett har i Rt. 2006 s. 449 i saken mot Uniprawns Holding AS tatt stilling til spørsmålet som gjaldt skattefradrag for provisjonsutbetalinger som var vederlag for urettmessig motytelse, jf skatteloven av 1911_§ 44 første ledd bokstav a femte ledd, videreført i gjeldende skattelov § 6-22. Uniprawns hadde utbetalt større summe til en konto i USA på bakgrunn av provisjonsfakturaer fra innkjøpsjefen i Sannäs Reker AB i Sverige. Det viste seg at varenes kilopris på provisjonsfakturaene var 1 krone høyere enn det Uniprawns hadde avtalt med leverandøren sin. Den ekstra provisjonen ble utbetalt til innkjøpsjefen Sannäs av den daglige lederen i Uniprawns. Motytelsen i denne saken var et løfte om opprettholdelse av forretningsforbindelsen mellom de to selskapene, og Høyesterett kom her til at det var tale om en urettmessig ytelse, og at det i denne bestemmelsen måtte innfortolkes et krav til skatteyters subjektive forhold for å kunne nekte fradrag. Etersom han ble ansett å ha opptrådt uaktsomt med hensyn til den urettmessige motytelse, hadde skatteyteren ikke krav på å fradragføre provisjonsutgiftene. Saken drøfter flere av de samme momentene som inngår i utilbørighetsvurderingen i straffeloven²⁰⁰⁵ blant annet formålet med ytelsen, åpenhet og økonomisk verdi.

5.3 Arbeidsmiljøloven

Kapittel 2 A i arbeidsmiljøloven omhandler varsling, og har i § 2 A-1 en bestemmelse som fastsetter arbeidstakers rett til å varsle om kritikkverdige forhold i virksomheten på en forsvarlig måte. Videre ser man at § 2 A-2 oppretter et vern for arbeidstakere som varsler, ved at den oppstiller et forbud mot arbeidsgiver å gjengjelde slik varsling. Denne loven utfyller artikkel 9 i Europarådets sivilrettslige konvensjon som nevnt ovenfor.

5.4 Skadeserstatningsloven

Ved lov av 11. januar 2008 nr. 1 ble § 1-6 tilføyd skadeserstatningsloven av 13. juni 1996 nr. 25. Bestemmelsen tar for seg ansvar for skade voldt ved korrupsjon, og fastsetter et subjektivt erstatningsansvar for den som er ansvarlig for korrupsjonshandlingen.

Erstatning kan også kreves fra den ansvarliges arbeidsgiver hvis korrupsjonen er skjedd i tilknytning til utføring av arbeid eller verv for arbeidsgiveren, med mindre denne påviser at det er truffet alle rimelige forholdsregler for å unngå korrupsjon og ansvar heller ikke vil være rimelig etter en samlet vurdering av omstendighetene i saken, jf. § 1-6 nr. 1.

5.5 Anskaffelsesloven

Lov om offentlige anskaffelser av 16. juni 1999 nr. 69 og forskrift til anskaffelsesloven av 18. januar 2016 skal blant forebygge korrupsjon. Formålet med loven er å fremme et effektivt bruk av samfunnets ressurser, og sikre at blant annet tildeling av kontrakter ved anskaffelser til offentlig virksomhet skjer på grunnlag av konkurranse og likebehandling. Videre skal den bidra til at det offentlige opptrer med integritet, slik at allmennheten har tillitt til at offentlige anskaffelser for blir foretatt på en samfunnstjenlig måte, jf.

anskaffelsesloven §§ 1 og 4. Loven gjelder når oppdragsgivere inngår vare-, tjeneste- eller bygge- og anleggskontrakter, herunder konsesjonskontrakter, eller gjennomfører plan- og designkonkurranser, med en anslått verdi som er lik eller overstiger 100 000 kroner ekskl. merverdiavgift, jf. § 2.

6.0 Konklusjon:

Innledningsvis stilte jeg følgende spørsmål: Hvilke korrupsjonsforebyggende tiltak har Norge iverksatt, og hvordan bidrar disse til å forebygge korrupsjon? For å svare på dette

har jeg først sett på ulike internasjonale konvensjoner Norge har knyttet seg til. Enkelte internasjonale avtaler krever endringer i nasjonalt lovverk. I oppgaven har jeg forsøkt å finne igjen de forpliktelsene de ulike konvensjonene pålegger, i det nasjonale lovverket for å se om de blant annet er i tråd med forpliktelsene. Konsekvensene av korrupsjon utarter seg ulikt fra nasjon til nasjon, men realiteten er at man ser et særlig markert skille mellom utviklingsland og den vestlige verden. Som nevnt krysser korrupsjon ofte landegrensener, og på bakgrunn av dette ser man også viktigheten av at alle land engasjerer seg i kampen mot korrupsjon. Denne oppgaven har altså begrenset seg til Norges engasjement i arbeidet mot korrupsjon. Norge ønsker gjerne å være et eksempel til etterfølgelse. For å oppnå dette er det nødvendig med et strengt nasjonalt regelverk. Oppgaven drøfter blant annet tre ulike grunner til at korrupsjon oppstår, og Norge er langt på vei til å forhindre at disse får grobunn eller utvikler seg til noe lønnsomt.

Det er ikke noe krav om generell minstelønn i Norge, selv om enkelte bransjer har valgt å innføre dette. Det opereres likevel med et lønnsnivå som skal gjør det mulig for alle å tjene til livets opphold og dekke sine faste utgifter. Havner man i noen form for ulykker eller blir uføre, får man hjelp av staten. Det er likevel slik at mange i Norge lever på fattigdomsgrensen, av ulike grunner. Lever man konstant på en grense hvor man ikke har rom for verken uforutsette hendelser eller noen former for goder økonomisk, vil det være en nærliggende antakelse at noen vil kunne bukke under for ulike bestiktelser som kommer deres veg om det kniper hardt nok. Her vil det altså etter mitt skjønn være rom for forbedringer.

Videre er Norge et pluralistisk samfunn, som blant annet bygger på maktfordelingsprinsippet. Det vil si at statsmakten er delt mellom ulike myndigheter slik at disse skal kunne oppveie og utøve kontroll over hverandre. I Norge har vi den lovgivende myndighet som vedtar lover, den utøvende myndighet som sørger for at lovene blir iverksatt og gjennomført, og den dømmende makt som tolker lovene og anvender dem på hver enkelt rettskonflikt. I tillegg til dette har Norge i høy grad et fritt og uavhengig media, og med sin "vaktbikkjefunksjon" blir mediene ofte omtalt som den fjerde statsmakt. Når man har makten spredt over en så bred plattform, er det vanskeligere å bedrive korrupsjon og risikofaktoren for oppdagelse blir høyere enn i stater med en dårlig myndighetsstruktur. Det er tidligere i oppgaven konkludert med at Norge har et av verdens strengeste lovverk mot korrupsjon, med blant annet en strafferamme inntil 10 år for grov korrupsjon.

Samtidig er det ilagt gode regler og retningslinjer for blant annet regnskapskontroller, og organer for å avdekke korrupsjon som for eksempel økokrim, kommer raskt på banen om det er mistanke om korrupsjon. Også her ser vi at media spiller en viktig rolle når det kommer til å avdekke ulike forhold som bærer preg av korrupsjon.

Den 21. februar 2018 lanserte Transparency International for 23. år på rad Corruption Perception Index (CPI). Indeksen rangerer 180 land etter nivået på opplevd korrupsjon i offentlig sektor, basert på en rekke uavhengige datakilder om hvert land. Årets indeks toppes av New Zealand etterfulgt av Danmark, og med Norge, Finland og Sveits på en delt tredjeplass (Transparency 2018).

Norge scorer høyt på indeksen, men det forekommer likevel korrupsjon og korrumpert praksis i det norske samfunnet. Selv om Norge har et strengt lovverk mot korrupsjon, er det alltid rom for forbedringer. Korrupsjonsetterforskere i Økokrim mener blant annet at begrensninger i straffeloven hindrer dem i å forfølge bestikkelser betalt i utlandet og etterlyser på bakgrunn av dette en skjerping av korrupsjonslovgivningen. Dette betyr i hovedsak at tvilsomme utbetalinger foretatt fra et deleid datterselskap i utlandet, ikke omfattes av norsk lov dersom etterforskningen ikke kan dokumentere klare forbindelser til morselskapet i Norge eller til norske personer (Dagens Næringsliv 2016).

7.0 Referanseliste

Litteratur:

Andenæs, Johs. 2008. *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene* ved Kjell V. Andorsen. Oslo: Universitetsforlaget.

Hjellum, Torstein. 2007. *Politisk korrupsjon som demokratisk problem*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2015. *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*, 3. utgave. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Langfeldt, Sverre Faafeng, Tore Bråthen, Monica Viken og Stine Winger Minde. 2016. *Lov og rett for næringslivet*, 23. utgave. Oslo: Gyldendal Juridisk.

Olsen, Anders Berg. 2007. *Økonomisk kriminalitet. Avdekking, gransking og forebygging*. Oslo: Universitetsforlaget.

Stordrange, Bjørn. 2014. *Forbrytelser mot vårt økonomiske system*, 3. utgave. Bergen: Fagbokforlaget.

Søreide, Tina. 2013. *Korrupsjon. Mekanismer og mottiltak*, 1. utgave. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Skatteetaten. 2018. *Skatte-ABC 2017/18*. Bergen: Fagbokforlaget.

Artikler:

Jain, Arvind K. 2001. "CORRUPTION: A REVIEW." <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/1467-6419.00133> (Lest 25.03.18)

Treisman, Daniel. 2000. "The causes of corruption: a cross-national study." <https://www.amherst.edu/media/view/131389/original/Treisman2000.pdf> (Lest 25.03.18)

Svensson, Jacob. 2005. "Eight Questions about Corruption." <https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/089533005774357860> (Lest 25.03.18)

Kveinå, Tanita Wassås. 2017. "Dette er verdens mest korrupte land." <https://www.nrk.no/urix/dette-er-verdens-mest-korrupte-land-1.13340480> (Lest 03.04.18)

Jain, Arvind K. 2011. "CORRUPTION: THEORY, EVIDENCE AND POLICY." <https://www.cesifo-group.de/DocDL/dicereport211-forum1.pdf> (Lest 05.04.18)

Ettung, Grethe. 2008. "KORRUPSJON OG KAMERADERI." <https://www.arbeidsmiljo.no/korrupsjon-og-kameraderi/> (Lest 09.04.18)

Kolstadbråten, Inger Marit og Linn Blomkvist. 2017. "Stigende dødstill etter

byggningskollaps i Mumbai'' <https://www.nrk.no/urix/stigende-dodstall-etter-byggningskollaps-i-mumbai-1.13666011> (Lest 10.04.18)

Utenriksdepartementet. 2014. ``Arbeidet med anti-korrupsjon``
<https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/naringslivssamarbeid-i-utlandet/innsikt/antikorrupsjon/id2076761/> (Lest 10.04.18)

Dregelid, Solrun. 2011. ``Hvorfor er politiet korrupt?``
<https://www.politiforum.no/artikler/hvorfor-er-politiet-korrupt/383893> (Lest 10.04.18)

Abrahamsen, Håvard. 2015. ``Forebygging av korrupsjon og bestikkelser``
<https://www.revregn.no/asset/pdf/2011/5-5.pdf> (Lest 11.05.18)

Nettavisen. 2017. ``Norge får kritikk i antikorrupsjonsrapport``
<https://www.nettavisen.no/na24/norge-far-kritikk-i-antikorrupsjonsrapport/3423313278.html> (Lest 13.05.18)

Bakko, Einar. 2015. ``Uklare rettsregler``.
<http://www.selmer.no/no/nyhet/uklare-rettsregler> (Lest 21.05.18)

Dagens Næringsliv. 2016. ``Korrupsjonslovgivningen er for svak``
<https://www.dn.no/nyheter/naringsliv/2016/04/07/1553/kokrim-korrupsjonsloven-er-for-svak> (Lest 22.05.18)

Forarbeider:

NOU 2002:22

NOU 2009:19

Ot.prp. nr. 78 (2002-2003)

Ot.prp. nr. 76 (1995-1996)

Ot.prp.nr. 86 (1997-1998)

Ot.prp. nr. 53 (1997-1998)

St.meld. nr. 35 (2003–2004)

Lovgivning og forskrifter:

Lov om straff av 20. Mai 2005 nr. 28 (Straffeloven).

Lov om skatt av formue og inntekt av 26. Mars 1999 nr. 14 (Skatteloven).

Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. av 17. Juni 2005 nr. 62 (Arbeidsmiljøloven).

Lov om skadeserstatning av 13. Juni 1969 nr. 26 (Skadeserstatningsloven).

Lov om offentlige anskaffelser av 17. Juni 2016 nr. 73 (Anskaffelsesloven).

Forskrift om offentlig anskaffelser av 12. August 2016 nr. 974 (Anskaffelsesforskriften).

Konvensjoner:

United Nations Convention against Corruption, 31. Oktober 2003.

Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon, 27. januar 1999.

Europarådets sivilrettslige konvensjon mot korrupsjon, 04. November 1999.

OECDs konvensjon om bekjempelse av bestikkelser av utenlandske offentlige tjenestemenn, 21. november 1997.

Rettspraksis:

Rt. 2014 s. 786 *Ruter-saken*

Rt. 2006 s. 449 *Uniprawns*

TNERO-2010-118350 (*Nedre Romerike tingrett*)

TNERO-2014-127365 (*Nedre Romerike tingrett*)

Publikasjoner og dokumenter:

Regjeringen.no. 2004. Opprinnelig utgitt av Justis-og beredskapsdepartementet
''Korrupsjon'' <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/korrupsjon/id107539/> (Lest
22.04.18)

Transparency.no. U.å. '' Antikorrupsjonstiltak i leverandørkjeden''
http://transparency.no/wp-content/uploads/langversjon_norsk_2014_web_2.pdf (Lest
25.04.18)

Rettsdata.no 2018. Norsk lovkommentar ved Magnus Matningsdal (Note 2414).
(Lest 28.04.18)

Eiti.no. 2010. '' EITI RULES – including the Validation Guide''
http://www.eiti.no/files/2014/12/EITI_Rules.pdf (Lest 16.05.18)

SSB.no. 2017. '' Offentlige innkjøp''
<https://www.ssb.no/offentlig-sektor/statistikker/offinnkj/aar> (Lest 09.05.18)

Transparency.no. 2017. ''Beskytt din virksomhet – Håndbok i antikorrupsjon for norsk
næringsliv'' [http://transparency.no/wp-
content/uploads/TI_beskyttdivirksomhet_2017_web-005.pdf](http://transparency.no/wp-content/uploads/TI_beskyttdivirksomhet_2017_web-005.pdf) (Lest 13.05.18)

Nettsider:

Språkrådet. 2017. ''Korrupsjon''
<http://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt-ord/korrupsjon/> (Lest 28.03.18)

Økokrim. 2017. ''Korrupsjon''
<https://www.okokrim.no/korrupsjon.422251.no.html> (Lest 02.04.18)

Norad. 2011. ''Styresett og korrupsjon''
[https://www.norad.no/tema/demokrati-og-styresett/korrupsjonsbekjempelse/styresett-og-
korrupsjon/](https://www.norad.no/tema/demokrati-og-styresett/korrupsjonsbekjempelse/styresett-og-korrupsjon/) (Lest 05.04.18)

Norad. 2011. ''Hva er korrupsjon?''
[https://www.norad.no/tema/demokrati-og-styresett/korrupsjonsbekjempelse/hva-er-
korrupsjon/](https://www.norad.no/tema/demokrati-og-styresett/korrupsjonsbekjempelse/hva-er-korrupsjon/) (Lest 06.04.18)

Transparency. 2016. "WHAT IS GRAND CORRUPTION AND HOW CAN WE STOP IT?"
https://www.transparency.org/news/feature/what_is_grand_corruption_and_how_can_we_stop_it (Lest 07.04.18)

Fellesrådet for Afrika. U.å. "Namibia."
<http://www.afrika.no/land/namibia/2008-2009-803> (Lest 10.04.18)

Jusleksikon. 2017. "Korrupsjon"
<https://jusleksikon.no/wiki/Korrupsjon> (Lest 10.04.18)

FN-Sambandet. 2016. "Somalia"
<https://www.fn.no/Land/Somalia> (Lest 10.04.18)

Økokrim. 2018. "Evaluerer Norges antikorrupsjonsarbeid"
<https://www.okokrim.no/evaluerer-norges-antikorrupsjonsarbeid.6085389-411472.html>
(Lest 16.04.18)

Regjeringen.no. 2017. "Terskelverdier"
<https://www.regjeringen.no/no/tema/naringsliv/konkurransopolitikk/offentlige-anskaffelser-/andre-kolonner/terskelverdier/id2522847/> (Lest 22.04.18)

Utenriksdepartementet. 2007. "Norge skjerper bistandskontrollen og kampen mot korrupsjon"
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/bistandskontroll/id493527/> (Lest 24.04.18)

Leraand, Dag. 2011. "Utviklingsland"
<https://snl.no/utviklingsland> (Lest 24.04.18)

Regjeringen.no. 2017. "Viktig enighet i kampen mot korrupsjon"
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/viktig-enighet-i-kampen-mot-korrupsjon/id2578639/> (Lest 24.04.18)

Norad.no. 2017. "Korrupsjonsjegernetverk"
<https://www.norad.no/tema/demokrati-og-styresett/korrupsjonsbekjempelse/korrupsjons-jegernetverk/> (Lest 14.05.18)

Pwc.no. U.å. ``Antikorrupsjon``

<https://www.pwc.no/no/tjenester/gransking/antikorrupsjon.html> (Lest 21.05.18)

Transparency.no. 2018. ``Korrupsjonsindeksen – CPI 2017 er lansert``

<http://transparency.no/2018/02/21/korrupsjonsindeksen-cpi-2017-er-lansert/>